

عراقچی با ابتکارهای هسته‌ای و نفتی و با اختیارات کافی در سوئیس است، توپ توافق در زمین آمریکاست

دست پر ایران در ژنو

علی ملکی

خبرنگار گروه سیاست

هیئت دیپلماسی ایرانی امروز قرار است در ژنو، پایتخت سوئیس برای دومین دور از مذاکرات غیر مستقیم ایران و آمریکا پشت میز مذاکره بنشیند. یک دهه پیش، همین شهر میزبان مذاکرات مستقیم تهران و کشورهای غربی بود. مذاکراتی که به توافق نهایی منتج شد و در نهایت، دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور وقت آمریکا به صورت یکطرفه و به راحتی توافق را پاره کرد. عباس عراقچی، در آن مذاکرات عضوی از تیم ایرانی بود و حالا در رأس هیئت مذاکره‌کننده در ژنو حضور دارد. وی باتکیه‌بر تجربیات گذشته قصد دارد ماشین دیپلماسی را طوری هدایت کند که تکرار پذیری تجربه پرچام به حداقل برسد. علاوه‌بر این، تهدیدات نظامی آمریکا و احتمال تکرار جنگ ۱۲ روزه علیه ایران نیز خودنمایی می‌کند. روندها اما نشان می‌دهد دیپلمات‌ها این‌بار با خشایی پر به مصاف هیئت آمریکایی می‌روند تا هزینه تکرار پرچام ۹۴ و مسقط ۱۴۰۴ برای آمریکا به حداقل برسد.

عراقچی پیش از مذاکره با آمریکا، روز گذشته بارافانل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی دیدار کرد. او بعدازاین دیدار در شبکه ایکس نوشت: «گفت‌وگوهای فنی دقیقی را با وزیر خارجه ایران انجام دادم که جهت آمادگی برای مذاکرات مهم برنامه‌ریزی شده فردا [امروز] در ژنو است.» گروسی که با گزارش‌های ضدوقیض و کذب خود، سوخت حملات آمریکا و اسرائیل به ایران در جنگ ۱۲ روزه را تأمین کرده بود، هفته گذشته برای چندمین‌بار از تهران خواست که اجازه «بازرسی از مراکز بمباران شده» را بدهد و وضعیت اورانیوم‌های غنی شده ایران را روشن کند.

باین‌حال ایران با ترکیبی از «مذاکره منصفانه»، «پیوست اقتصادی بازدارنده» و «تقویت آفتد و پدافند» و مهم‌تر از همه «بازدارندگی از راه انسجام ملی» چکاندن ماشه را برای دشمن پرهزینه کرده و مذاکره‌کنندگان ایرانی را با دستانی پر، به ژنو فرستاده و حالا همه‌چیز به اراده طرف مقابل بستگی دارد.

۱ شروط تحمیلی درین‌بست

ایران بارها اعلام کرده آمادگی مذاکرات هسته‌ای منصفانه‌ای را دارد که نگرانی‌های دوطرفه را برطرف سازد، اما این آمادگی به معنای پذیرش هر شرطی نیست. تهران تنها مذاکراتی را مثبت ارزیابی می‌کند که «معقول» باشند و به ابزاری برای تحمیل مسائل خارج از چهارچوب هسته‌ای یا هدردادن زمان تبدیل نشود.

۲ ادامه هسته‌ای

یکی از نقاط قوت اصلی ایران در مذاکرات، بومی‌شدن دانش هسته‌ای است. لاریجانی تأکید کرد که صحبت از «غنی‌سازی صفر» غیرواقعی و بی‌معنی است، چراکه دانش هسته‌ای را نمی‌توان با ابزارهای سیاسی حذف کرد. ایران باتکیه‌بر نیازهای مشروغ‌خود در حوزه‌های پزشکی و تحقیقاتی، از جمله تولید دارو برای بیماران سرطانی در راکتور تهران، به غنی‌سازی ۲۰ درصد نیاز دارد. این توانمندی به‌عنوان یک واقعیت روی زمین، دست ایران را در چانه‌زنی‌ها پر کرده و طرف مقابل را مجبور به پذیرش واقعیت‌های تکنولوژیک ایران می‌کند.

۳ پیوست اقتصادی

تیم مذاکره‌کننده ایرانی با یک «پیوست اقتصادی» وارد میدان شده است. تجربه پرچام نشان داد فقدان منافع اقتصادی ملموس برای طرف مقابل، هزینه خروج از توافق را پایین می‌آورد. اکنون ایران با پیشنهادهای مشخص در حوزه‌های نفت و گاز، میادین مشترک، سرمایه‌گذاری‌های معدنی، توسعه شهری و خرید هواپیما، به دنبال

نیروهای خارج‌نشین ضدایرانی هم سعی کردند با عddsازی و جعل تصاویر، حضور خود در دهرمی‌های خارجی را پررنگ جلوه‌دهند. مهم‌ترین سوالی که کاربران از تجمع‌کنندگان ضدایرانی پرسیدند، این بود که «شما چند درصد از جمعیت بزرگ و میلیونی ایرانیان خارج‌نشین را تشکیل می‌دهید؟» لاریجانی در گفت‌وگو با الجزیره گفت حملات و فشارهای خارجی نه‌تنها ساختار ایران را تضعیف نکرده، بلکه باعث شکل‌گیری یک «اتحاد مقدس» در داخل شده است. حتی در مورد مبارزه با تهدیدهای خارجی، تمامی جناح‌ها و حتی مخالفان خارج‌نشین نیز متحد هستند. این اجماع ملی به مذاکره‌کنندگان ایرانی این اطمینان را می‌دهد که پشتوانه محکم مردمی در برابر هرگونه ماجراجویی دشمن خواهد ایستاد.

۶ محورمقاومتی‌تر

دست‌پر ایران در مذاکرات تنها محدود به مرزهای جغرافیا نیست. لاریجانی تأکید دارد برخلاف تصور دشمنان، ترورها و حملات نتوانسته ساختار مقاومت را از بین ببرد. علی‌رغم فشارهای سنگین رژیم صهیونی و آمریکا به حزب‌الله، مقاومت لبنان همچنان خود را حضور مؤثر در غزه اداره‌آمور را در دست دارد و یمنی‌ها نیز با استواری بر مواضع خود ایستاده‌اند. مقاومت عراق هم قاطعانه اعلام کرده در صورت حمله به ایران تمام پایگاه‌های آمریکا در منطقه را به آتش خواهد

امنیتی اقتصاد آمریکا در شرایط فعلی است، هم از بعد سیاست داخلی و هم سیاست خارجی. آیا ما به معامله با آمریکایی‌ها خواهیم رسید؟ من اطلاع ندارم، اما می‌دانم که اگر معامله با آمریکایی‌ها بخواهد ایجاد شود، مسیرش از گفت‌وگو بر سر پیمان ترک تنش و راحل دودوئی و امثال این نیست. این‌ها همه آدرس غلط و چیزهایی است که ما را از کنترل تنش دور می‌کند. راهش امنیتی‌زدن اقتصاد و ایجاد معاملات درهم‌تنیده امنیتی-اقتصادی برای طرفین است. این چیزی است که در جهان جدید ممکن است ما را پایدار کند، مشروط به اینکه ما هم‌زمان همین نگاه را در دو پرنده دیگر یعنی پرنده چین و روسیه هم داشته باشیم. پس خیلی مهم است که مثلاً ما هرگز به دنبال رفع تحریم صادرات نفتی ایران به چین نباشیم.

با توجه به آن شرایط حاکم برلگوگاه نفتی خلیج فارس و حالا بحث ونزوئلا و اتفاقات نفتی دیگر که در جهان رخ داده در این چند ماه اخیر، بهترین گزینه‌هایی که برای ایران روی میز می تواند وجود داشته باشد در این زمینه چیست؟

من همچنان فکر می‌کنم طرح من که اصطلاح «غروب هسته‌ای، طلوع نفتی» را برایش به کار بردم، بهترین حالت ممکن است؛ به این معنا که ایران مازاد بر تولید فعلی نفت خودش را از مسیر آمریکا به فروش برساند، نه اینکه به آمریکا بفروشد؛ این دو تا اشتباه نشود و در مقابل آن، در واقع تأمین مالی تجارت انجام شود. جزئیاتش در طرح کامل آمده، فکر نمی‌کنم خیلی مابین رویکردی که در وزارت خارجه هست با عرض من و این طرح تفاوت جدی وجود داشته باشد.

در ونزوئلا چنین طرحی اجرا شده؟

خیر. ونزوئلا کشوری است که در سیاست داخلی‌اش معامله‌کرده‌ونفتش را طوری فروخته که به نفع آمریکا‌ها تمام‌شده. هدف ما همچنین چیزی نیست. هدف ما در ایران این است که بتوانیم با بلوک‌های مختلف کار کنیم و استقلال خودمان را از طریق روابط متقابل مبتنی بر مازاد حساب جاری صفر با بلوک‌های مختلف برقرار کنیم تا به این وسیله استقلال خودمان را حفظ کنیم. خودمان خط بکشیم مابین اینکه کدام بخش از بسته به کدام طرف باید برود. برای کشوری با ویژگی‌های جغرافیایی

ایجاد «قلاب اقتصادی» در مذاکرات است. هدف این است که با تعریف پروژه‌های بزرگ و سودآور، شبکه‌ای از منافع مشترک ایجاد شود که به‌عنوان یک تضمین واقعی و نه روی کاغذ، هزینه بازگشت به تقابل و تحریم را برای واشنگتن بهشدت افزایش دهد.

۴ بازدارندگی دفاعی

برنامه موشکی و توانمندی‌های دفاعی بخشی از سیستم امنیت ملی و غیرقابل مذاکره است. این سیستم بازدارندگی که بخش قابل توجهی از آن باتکیه‌بر دانش بومی و بدون وابستگی به قدرت‌های خارجی ساخته شده، به ایران این قدرت را می‌دهد که از موضع برابر سخن بگوید. تأکید لاریجانی بر این نکته که «اگر زور بگویند، زور می‌شنوند» و هشدار نسبت به هدف قرارگرفتن پایگاه‌های آمریکا در صورت هرگونه حماقت، نشان از سرپر بودن همه ادوات نظامی هم‌زمان با مذاکره است. ایران صراحتاً اعلام و تکرار و تأکید کرده که در صورت هرگونه حمله، پایگاه‌های آمریکا در منطقه را هدف قرار خواهد داد.

۵ پدافندملی

یکی از پایه‌های قدرت ایران در مذاکرات، ثبات و انسجام داخلی است. این روزها زمان مناسبی برای وزن‌کشی نیروهای اجتماعی داخل و خارج از کشور فراهم شده است. جایی که در روزهای ۲۲ دی و ۲۲ بهمن، پس از جنگ شهری و عملیات‌های تروریستی وحشیانه علیه مردم ایران، طیف‌های مختلف اجتماعی با حضور میلیونی در خیابان‌ها علیه هرگونه مداخله خارجی صف کشیدند. به موازات این صف‌کشی،

معنی راهبرد جدید مذاکراتی ایران چیست؟ مجید شاکری توضیح می‌دهد

ایدهٔ طلوع نفتی روی میز ایران

علی ملکی

خبرنگار گروه سیاست

«پرنده هسته‌ای» آخرین روزهای همنشینی با «مذاکرات» را سپری می‌کند؟ این سؤال زمانی ایجاد شد که حمید قنبری، معاون دیپلماسی اقتصادی وزرات امور خارجه، در دور اخیر گفت‌وگوهای مسقط حاضر شد و بر گنجاندن حوزه‌هایی چون نفت و گاز، سرمایه‌گذاری‌های معدنی و حتی خرید هواپیما در متن مذاکرات تأکید کرد.

مذاکرات دو دهه اخیر ایران با طرف‌های غربی و به ویژه ایالات متحده همواره بر محور برنامه هسته‌ای چرخیده و اکنون به نظر می‌رسد دستگاه دیپلماسی در پی یافتن پاشنه‌ای جایگزین برای این محور مناقشه‌برانگیز است؛ پاشنه‌ای با مشخصات اقتصادی. در چنین فضایی، طرح «غروب هسته‌ای و طلوع نفتی» که از سوی مجید شاکری، کارشناس مسائل اقتصاد سیاسی مطرح شده، بیش از گذشته محل توجه قرار گرفته است. شاکری معتقد است مسئله اصلی در جهان امروز اعطای امتیاز سیاسی نیست، بلکه تنظیم موازنه‌های اقتصادی با بار «امنیتی» است و نفت مهم‌ترین مؤلفه امنیتی اقتصاد آمریکاست؛ از این رو می‌توان از ظرفیت مازاد تولید نفت ایران برای تعریف معاملاتی درهم‌تنیده و امنیتی-اقتصادی بهره برد.

شاکری معتقد است مسیر توافق پایدار از دل «امنیتی‌کردن اقتصاد» می‌گذرد، نه از تکرار چهارچوب‌های صرفاً هسته‌ای. در عین حال، وی بر حفظ کامل صادرات نفت ایران به چین و تنظیم هم‌زمان روابط با بلوک‌های مختلف قدرت تأکید می‌کند و این رویکرد را تلاشی برای بازتعریف استقلال در نظم جدید جهانی می‌داند؛ مسیری که به باور او می‌تواند هم منافع آمریکا در حوزه انرژی را در نظر بگیرد و هم به تأمین مالی و تثبیت موقعیت اقتصادی ایران کمک کند. برای بررسی دقیق‌تر این پیرنگ‌شدن موضوع نفتی در مذاکرات ایران و آمریکا با این کارشناس گفت‌وگو کرده‌ایم. در ادامه متن کامل این گفت‌وگو را نظر می‌گذارانید.

ارزیابی شما از پرننگ شدن بحث نفتی در مذاکرات چیست؟ سازوکارهای مذاکره بر سر نفت دقیقاً چطور تعریف می‌شود؟

نکته اول اینکه نگاه جدی‌ای در سیاست خارجی از «رفع تحریم» به «انتفاع» به وجود آمده که این قابل ستایش است و پیشرفت قابل ذکری

کشید. این شبکه استراتژیک و سازماندهی مجدد محور مقاومت پس از شوک‌های اولیه، به‌عنوان یک اهرم قدرت منطقه‌ای، جایگاه ایران را در هرگونه توافق بین‌المللی تثبیت می‌کند. در واقع تلاش‌های نتانیاهو برای فاصله‌اندازی میان ایران و محور مقاومت نتیجه عکس داشته و منطقه در بالاترین سطح آماده‌باش قرار گرفته است.

۷ استقلال راهبردی

ایران با تقویت روابط با شرق در پاسخ به عهدشکنی‌های غرب، نشان داده گزینه‌های متعددی برای تأمین منافع خود دارد. انتشار اخبار متعدد مربوط به تقویت مواضع آفتدی و پدافندی ایران توسط چین و روسیه، معادلات دشمن را مجهول‌تر کرده است. تهران تأکید دارد وامدار هیچ قدرتی نیست و بر پایه استقلال ملی عمل می‌کند، اما هم‌زمان توانسته از ظرفیت‌های بین‌المللی برای خنثی‌سازی فشارهای غرب استفاده کند. همکاری با قدرت‌های بزرگ شرق بر اساس منافع مشترک، یک شراکت سیاسی راهبردی ایجاد کرده که در شورای امنیت سازمان ملل متحد نیز چتر حمایتی مؤثری برای ایران فراهم آورده است.

۸ گنبدعربی

ایران با تقویت روابط با کشورهای منطقه مانند قطر، عمان، عربستان، ترکیه و مصر، جبهه‌ای علیه تنش‌آفرینی ایجاد کرده است. ازسوی‌دیگر رویترز گزارش داده بیشتر بازارهای سهام حوزه خلیج‌فارس در حالی با افت ارزش مواجهند که فضای عدم قطعیت در جبهه آمریکا و ایران بر رفتارهای اقتصادی سایه انداخته و بیشترین نگرانی از بابت آغاز درگیری میان طرفین است. لاریجانی در بخشی از گفت‌وگوی خود خطاب به مجری الجزیره تأکید کرد قطر و در واقع کل منطقه هدف اصلی نتانیاهو است. به این معنا که هر سطحی از درگیری نه‌تنها تأمین‌کننده منافع برای همسایگان ایران نیست؛ بلکه آنها را در دود باروت فروخواهد برد. دبیر شعام اشاره کرد اکثر کشورهای منطقه با حملات نظامی علیه ایران مخالف هستند و این خود گواهی بر شکست سیاست‌های جنگ‌طلبانه است. آمادگی ایران برای حل مسائل و تقویت روابط با همسایگان، نشان‌دهنده یک دیپلماسی فعال است که فضای مانور را برای بدخواهان ایران تنگ کرده و ایران را به عنوان یک بازیگر صلب‌جو در منطقه معرفی می‌کند. این همگرایی منطقه‌ای، به‌ویژه با عربستان و ترکیه، نشان‌دهنده درک مشترک از تهدیدات اسرائیل و تمایل برای ایجاد یک ثبات پایدار است که ایران را در مرکز ثقل امنیت منطقه قرار می‌دهد.

۹ ضدگلوله

بارها تأکید شده اگر آمریکایی‌ها تمام تأسیسات و نیروگاه‌های هسته‌ای ایران را بمباران کنند، بازهم نمی‌توانند ادعای نابودی برنامه هسته‌ای ایران را داشته باشند. قدرت هسته‌ای محصول دانش علمی دانشمندان ایرانی است و هیچ مناسبتی میان «بمباران تأسیسات هسته‌ای» و «نابودی علم غنی‌سازی» وجود ندارد. عملیات‌های ترور چند دهه‌ای رژیم صهیونی علیه دانشمندان هسته‌ای با همین هدف صورت گرفته؛ اما پیشرفت‌های روزافزون در این زمینه نشان داد که «علم» ترور نمی‌شود. قدرت ایران ریشه در نسل‌نخبه‌ای دارد که فناوری‌های پیچیده هسته‌ای و دفاعی را به وجود آورده‌اند. لاریجانی خاطرنشان کرد این دانشمندان از جای دیگری نیامده‌اند و این پتانسیل علمی، جبهشی را ایجاد کرده که مایه‌نگرانی آمریکا شده است. این زیرساخت انسانی و علمی به این معناست که فشارها و تحریم‌ها نمی‌توانند موتور پیشرفت ایران را متوقف کنند. ایران باتکیه‌بر دانش بومی خود، پهباد و موشک می‌سازد و برای پیشرفت خود وامدار هیچ قدرتی نیست.

در این شرایط با توجه به اینکه چین یکی از بزرگ‌ترین واردکننده‌های نفت ایران است، منتفع خواهد شد یا متضرر؟

حتی یک قطره هم نباید از صادرات نفت ایران به چین کم شود. به هیچ وجه صادرات نفتی ایران به چین نیابستی مشمول رفع تحریم شود یا نباید از طریق ایجنت‌های آمریکایی انجام شود یا ذیل آمریکا انجام شود؛ باید مستقیم و به همین روش فعلی با همین عدد فعلی، بدون اینکه کاهش پیدا کند، انجام شود. در یک معامله که نفت بخواهد بخش مهمی از آن باشد، یک مصرف‌کننده نفت، میانجی بهتری نسبت به تولیدکننده نفت است؛ یعنی مثلاً چینی‌ها خیلی میانجی بهتری نسبت به عربستان و روسیه هستند. خب، این را اول درک کنیم. ولیکن موضوع دیگر هم این است که الان ایرانی‌ها مبتنی بر میانجی عمل نمی‌کنند.